

**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
Iesv, Cvrsvs Theologicvs**

In decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Primam Partem, & Primam Secundæ D. Thomæ. Ad Alexand.
VII. Pont. Max.

Esparza Arteida, Martin de
Lugduni, 1666

XXII. Vtrum Angeli fuerint creati in gratia?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94815](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94815)

conciipientis, ac proinde tantumdem valere, vt idem conceptus manifestetur de facto ex vi solius speciei impressæ connaturalis, atque valet consensus ipsius concipientis, seu volentis liberè aliquid.

Ad 7. Sufficientia ad cognoscendum aliquid simul cum aliquo alio non est eo ipso sufficientia ad cognoscendum vtrumlibet eorum porrim, vt nuper dicebatur. Species autem, quas habet apud se connaturaliter vnusquisque Angelus relatæ ad cogitationes aliorum, sufficiunt solum ad cognoscendas illas simul cum eorundem consensu, & voluntate, vt cognoscantur, & non aliter. Mirum igitur non est, si Angelus habens ab initio suæ creationis species sufficientes ad cognoscendos actus internos aliorum, cognoscere nihilominus non possit absque eorum consensu. Quia nimirum sunt species solum sufficientes ad cognoscendum vtrumque obiectum simul, & non seorsim. Ex quibus apparet obiectionem laborare falsa suppositione.

Ad 8. Satis superque ostensum est, tum in hac quæstione, tum etiam quæst. 14. art. 5. non pro libito, sed cum vrgenti, ac manifesto fundamento dici à nobis, consensum vnus cuiusque de manifestandis suis conceptibus, esse conditionem necessariam, vt ij ab aliis certo cognoscantur, neque hinc patere aditum, vt confingantur pro libito conditiones, sine quibus non. Deinde, licet eiusmodi consensus, sit formaliter loquendo, conditio sine qua non, vt percipiantur ab aliis alij actus interni proprii ipsius consentientis; absolute tamen idem consensus non est pura conditio sine qua non, sed est obiectum parziale indiuisim necessariò cognoscendum simul cum aliis actibus internis, sicut lux videtur necessariò indiuisim simul cum coloribus per oculos corporeos. Quapropter opportunius fortasse fuerit, eiusmodi consensum dicere potius obiectum parziale necessarium, quam conditionem sine qua non. Sed hoc pertinet ad modum loquendi, qui non tanti est.

Ad 9. Voluntas Dei vt est in se immediatè, non potest naturaliter innotescere vlli intellectui creato, sed est necessarium lumen supernaturale. At voluntates creatæ sunt inuicem manifestabiles naturaliter. Quapropter Angelus ab initio creationis accipit necessariò ex natura rei species impressas sufficientes ad cognoscendas voluntates aliorum, si ipsi consentiant, non verò ad cognoscendam voluntatem Dei purè internam, sed indiget pro eius cognitione specie supernaturali. Caterum ad vtrumlibet voluntatem cognoscendam requiritur species intrinsecè afficiens cognoscentem, vel indita naturaliter ab initio, vel supernaturaliter tunc, vel postea superaddita. Neque quoad hoc punctum, est aliquid discrimen.

QVÆSTIO XXII.

Vtrum Angeli fuerint creati in gratia?

IDENTVR non fuisse creati in gratia, neque vnquam eam illis donatam esse 1. Quia Angelus viribus naturæ potest diligere Deum suprà se, & suprà omnia alia creatæ, vt dictum est quæstione 20. Habenti autem dilectionem Dei super omnia, quæ est vinculum perfectionis, ex quo illam habet, ad nihil potest indigere auxilio gratiæ Dei. Ergo Angelis nunquam ea est necessaria. Deus autem nunquam dat superflua.

2. Auxilium gratiæ Dei est necessarium solum ad
R. P. Esparza Cris. Theol. Tom. I.

superandas difficultates operandi benè; Angelus autem in nullo opere bono perficiendo vllam patitur difficultatem, idque illi conuenit ex sua natura. Quia tota difficultas benè operandi prouenit in nobis ex coniunctione animæ cum corpore, quod eam grauat. At Angelus est expers corporis. Ergo, & difficultatis. Confirmatur, quia Augustinus frequenter docet, gratiam Dei esse nobis necessariam præcisè ratione concupiscentiæ, quæ regnat in carne peccati, inestque nobis in pœnam peccati. Cum ergo Angelis non inest concupiscentia, & multo minus rebellio eius, non patitur vllam gratiæ necessitatem.

3. Angeli non fuerunt creati in gratia habituali. Ergo neque in gratia actuali. Patet consequentia. Quia gratia habitualis est prima radix reliquorum donorum supernaturalium gratiæ, ac proinde cui, & quando ipsa deest, desunt etiam necessariò cetera omnia. Probatur antecedens, quia gratia habitualis non potest cuiquam infundi ex natura rei absque præuia dispositione libera, & morali ex parte ipsius suscipientis, vt dictum est quæst. 10. de iustific. & quæstione 8. de virt. Theol. atque alibi non semel. Angeli autem non potuerunt disponi ad susceptionem gratiæ pro primo instanti dispositione libera, & morali. Primò quia operatio primi instantis tribuitur creati, & non creaturæ, quatenus qui dat formam, dat consequentia ad formam. Qua de causa D. Thomas, & alij quamplures negant Angelum potuisse peccare in primo instanti. Quia eo ipso Deus esset auctor peccati, atque peccatum tribueretur ipsi soli. Est autem de conceptu dispositionis liberæ, ac moralis, vt tribuatur specialiter subiecto, quod disponitur. Deinde dispositio præcedit formam, ad quam disponit. Impossibile igitur est, vt gratia conferretur Angelis dependenter ab eorum libera dispositione, & nihilominus conferretur pro primo instanti, de cuius vt primi conceptu est, vt nihil fuerit prius.

4. Ita comparatur gratia ad naturam, sicut gloria ad gratiam. At gloria non est data Angelis in primo instanti, in quo eisdem data est gratia, vt infra dicitur. Ergo neque gratia data est eisdem pro primo instanti existentie naturæ ipsorum. Confirmatur primo, quia ordo naturalis rerum vniuersaliter hic est, vt ab imperfectis procedatur ad perfectiora, vtque illa dentur prius, hæc posterius superaddantur, sicut apparet in generatione, & totali perfectione rerum sensibilium. Confirmatur rursus ex Augustino lib. 2. super Genes. ad litt. Vbi docet naturam Angelicam primò fuisse informiter creatam, & Cælum dictam; postmodum verò formatam esse, & lucem appellatam. Quod non potest intelligi absque successione reali inter creationem Angeli, & infusionem gratiæ.

Art. 1. Respondetur. Certum est, Angelos eleuatos à Deo fuisse in ordinem supernaturalem, tum ob alia inferius indicanda, tum maxime quia constat, Angelos bonos frui visione Dei immediatæ, & malos eadem carere in pœnam peccati, vt infra dicitur. Visio autem immediatæ Dei est supernaturalis quoad substantiam, atque indebita, ac gratiosa absolute respectu omnis naturæ creatæ, & creabilis, vt pluribus ostensum est quæstione 10. de Deo. Rursus quia cui conceditur finis, seu fit potestas illum consequendi, necesse est, vt conferantur media eidem fini proportionata; facta verò est Angelis potestas obtinendi visionem Dei immediatam; atque Deus immediatè visus, est finis vltimus potentis ipsum videre: sequitur Angelis collata esse media necessaria ad eum finem. In mediis porrò ad hunc finem necessariis includuntur dona supernaturalia. Quia nihil supernaturale solis viribus naturalibus obtine-ri potest; quandoquidem supernaturale, & gratiosum

nam propterea tale dicitur, & est, quia superat omnem vim, & exigentiam naturæ. Qua de re dictum ex professo quæst. 7. & 8. de Gratia. Dictum vero est rationibus æquè conuincentibus respectu cuiusvis naturæ creatæ, & creabilis.

Art. 2. Demum quia natura rationalis virtutum actibus ad suum vltimum finem progreditur, neque potest quarundam virtutum actus in vnum finem vltimum, aliarum vero in alium finem vltimum dirigere, cum vnitas sit de conceptu finis vltimi, concluditur concessio fuisse Angelis omnes virtutes supernaturales ipsis possibiles, & correspondentes omnibus virtutibus naturalibus absolute possibilibus respectu eorundem, maxime verò fidem, spem, & charitatem, quarum est præcipuus vsus in via salutis. Consequens autem ex his est, infusam fuisse Angelis gratiam habitualiter sanctificantem: tum quia est indistincta ab habitu charitatis, vt pluribus efficaciter comprobatum est quæst. 4. de iustif. tum quia est radix totius reliqui ordinis supernaturalis, & quasi altera natura, ad quam reliqua dona, vel consequuntur tanquam proprietates, vel tanquam dispositiones præcedunt, vt indidem apparet quæst. 2. & 3.

Art. 3. Et quidem hæc omnia sunt indubitata inter Doctores omnes catholicos, vt supernacaneum videri possit in eis amplius auctoritate, & ratione Theologica conformandis immorari non scribentem controuersias contra hereticos, sed expositionem dogmatum catholicorum, promouendo credibilitatem eorum, & respondendo argumentis in contrarium. Videri nihilominus possunt plura Patrum testimonia apud Suarez lib. 5. cap. 2. pro necessitate gratiæ, respectu Angelorum ad perficienda opera salutaria. Quod videtur punctum præcipuum inter ea, quæ præmissa sunt. Vnum prætermitti non debet eam in rem clarissimum, idemque celebre testimonium Augustini lib. 12. de Ciuit. cap. 9. vbi sic habet: *Et istam (bonam voluntatem Angelorum) quis fecerat nisi ille, qui eos cum bona voluntate, id est cum amore casto, quo illi adhererent, creauit, simul in eis, & condens naturam, & largiens gratiam?* Et nonnullis interiectis concludit: *Considendum est igitur cum debita laude Creatoris, non ad solos homines pertinere, verum etiam de Sanctis Angelis posse dici, quod charitas Dei diffusa sit in eis per Spiritum Sanctum, qui datus est eis.* Tam igitur certum est, & indidem certum est apud Augustinum, gratiam Dei esse necessariam respectu Angelorum, quam, & vnde certum est, eandem esse necessariam respectu nostri. Quia verò auxilia gratiæ actualia constituuntur adæquatè per illustrationes intellectus, & per inspirationes, seu pias affectiones supernaturales, atque ambæ indiuiduo nexu connectuntur mutuo, vt ex eodem Augustino, atque ratione efficaci commonstratum est quæst. 15. de Gratia, dubitari minime potest, quin Deus vtrumque genus auxiliorum contulerit Angelis, iidemque vtroque indiguerint. Tribuit nihilominus idem Augustinus plus aliquid non semel libero arbitrio Angelorum, nec non primorum parentum ante peccatum, quam nostro in negotio salutis æternæ, quatenus arbitrium nostrum debilitatum valde, ac degrauatum est ratione peccati, vt dictum est quæst. 9. de gratia, ideoque necessarium nobis est auxilium validius gratiæ, quod superet imperiū effrænæ concupiscentiæ, Angelis verò, & primis hominibus ante peccatum ratione contraria sufficit auxilium longè minoris efficacitæ, propter optimam in ipsis liberi arbitrij dispositionem, ac vigorem naturalem, qua de causa victoria tentationum, & determinatio ad opus salutare tribuitur potissimum efficacitæ gratiæ supernaturalis pro isto statu naturæ lapstæ, eadem verò determinatio tribuitur cum quadam speciali præro-

gatiua electioni arbitrij Angelici. Nec aliud vnquam discrimen agnoscat, aut intendit, aut agnoscere, aut intendere consequenter potest Augustinus vbicumque eiusmodi comparisonem instituit implicite, vel explicitè. Sed nimis longum esset ire per singula eiusmodi testimonia.

Art. 4. Venio ad punctum aliquatenus controuersum, an dona gratiæ aliqua, vel omnia concessa sint Angelis in primo creationis instanti? Dicendum vero est cum D. Thoma quæst. 62. art. 3. aliisque communiter, collata illa fuisse in primo instanti, nec vllam intercessisse successionem realis durationis inter creationem naturæ Angelicæ, & infusionem gratiæ. In hanc sententiam compellit in primis communis sensus Sanctorum P. P. vt obseruat D. Thomas ibidem, & ostendit luculenter Suarez lib. 5. cap. 4. Suffecerit pro multis vnus Augustinus, cuius in hunc scopum sensus liquidò apparet ex verbis eius indicatis nuper art. 3. *Simul in eis condens naturam, & largiens gratiam.* Subiungit vero ibidem de demonibus in hunc modum: *Isti autem qui cum boni creati essent, mali sunt, &c. aut minorem acceperunt diuini amoris gratiam, quam illi, qui in eadem perseverarunt, aut si vtrique boni equaliter creati sunt, istis mala voluntate cadentibus, illi amplius aditum ad eam beatitudinis plenitudinem, unde se nunquam casuros certissimi fierent, peruenierunt.* In quibus dubitari non potest, quin bonos creatos, & bonos equaliter creatos, intelligat ea bonitate, quæ exprelleret in prioribus verbis supra indicatis, nepe bonitate, quæ esset ex gratia Dei, quæque cõsisteret in amore casto, quo Deo adhererent, & ratione cuius accommodari illis posset, quod charitas Dei diffusa sit in eis, per Spiritum Sanctum, qui datus est eis. Accedit, sæpè & frequenter supponi ab eodem Augustino lib. 11. super Genes. ad lit. cap. 3. & sequentibus, sanctos Angelos fuisse creatos in quadam beatitudine, & felicitate, saltem quanta, & qualis in viatoribus esse potest. Non autem talis ea fuisset, nisi pingeretur fide, spe, & charitate, quæ in viatoribus esse possunt, & sine quibus quæuis felicitas est miseria potius, quam felicitas, nec nisi miseria dici posset respectu eorum viatorum, qui aliquando essent perducendi ad visionem Dei. Idem autem docet etiam de malis Angelis pro instanti creationis lib. de corrept. & gratia cap. 10. tametsi id ipsum in dubium de iisdem renouauerit in dicto libro super Genes.

Art. 5. Ratio huius rei præcipua est. Quia fieri non potest, vt Angeli aliquando essent eleuandi in ordinem supernaturalem, atque ordinandi in vltimum finem supernaturalem visionis Dei immediatæ, & nihilominus relinquerentur pro aliquo instanti in statu purè naturæ. Hinc enim sequeretur duplex inconueniens. Alterum est, Angelos pro aliquo instanti operaturos fuisse bene, & laudabiliter, simulque inutiliter. Alterum est, fore, vt iidem deciperentur à Deo. Certè paterentur deceptionem inuitabilem, nulla decipiente substantia creata. Operarentur quidem inutiliter. Quia bona opera elicita, seu elicibilia, quod perinde est pro re præsentis, nec profuissent ad finem supernaturalem, nec ad finem vltimum naturalem, cum neque iste esset obtinendus in casu, neque ad illum quidquam conferant opera bona purè naturalia, vt dictum est in illa quæstione 7. de Gratia. Perperam autem est quod nihil confert ad finem operantis, & per quod ad eundem finem peruenire non potest. Deciperentur verò. Quia quælibet natura intellectualis non instructa supernaturaliter, necessariò contrahit obligationem tendendi ad vltimum finem naturalem, eaque obligatio fundatur in iudicio itidem necessario naturaliter, quod oporteat conuerti ad Deum, vt aucto-

rem

rem naturalem, neque fieri possit, ut desit is finis bene operanti, & sequenti ductum eiusdem rationis naturalis. Quae forent falsa in eodem casu, ut per se patet. Confirmatur, quia cetera omnia ordinantur à Deo, cum primum existunt, ad finem, ad quem de facto perducenda sunt, nisi impediatur per accidens ex vi alicuius causae secundae, idque ut ita fiat, est necessarium ex natura ipsa rei. Ergo necessarium similiter est ex natura rei, ut Angeli quoque ordinarentur à primo suae existentiae instanti ad eum finem, ad quem de facto erant perducendi, nisi staret per ipsos. Confirmatur rursus, quia hac eadem ratione creditur communiter, Adamum, & Euam creatos fuisse in gratia. Idem ergo dicendum est de Angelis nihilo deterioribus, immo melioris naturae, quam sit homo. Et sanè, sicut iis, qui in stadio currunt, necesse est, ut in principio cursus praefigatur scopus, & meta, à qua deinde deflectere non debeant; ita omni viatori necesse est, ut in principio vitae praefigatur finis ultimus, ad quem per omnes suas operationes tendere debeat, quin unquam ab eo diuertat. Quod exemplum non potest non videri idoneum comparantem Apost. 1. ad Corinth. 6. viatores omnes currentibus in stadio. Neque quoad hoc vlla potest assignari ratio differentiae, nisi quod ea comparatio viget magis respectu Angelorum, utpote aequè capacium eleuationis pro primo, ac pro quolibet alio instanti, nec proficientium mora temporis, ut accidit in hominibus. Quod respexit Basil. in illud Psalm. 32. *Verbo Domini Celi firmati sunt, & Spiritu oris eius omnis virtus eorum. Angelos, ait, initio ut essent, verbum opifex omnium condidit, sanctificationem verò simul illis impendit Spiritus Sanctus. Non enim in infantili statu sunt creati, deinde paulatim exercitati, atque perfecti, sic Spiritus susceptione digni sunt habiti, sed in ipsa constitutione, & quasi quadam conspersione suae substantiae simul infusam habuere sanctitatem.*

Art. 6. Ratio hac nostra principaliter, ac immediate conuincit, Angelos in instanti creationis illuminatos à Deo fuisse per fidem. Quae videlicet est prima substantiae omnis intellectualis creatae directio, & ordinatio in vitam aeternam constitutam visionem Dei immediata. Qua de causa Ruar. artic. 2. & 8. optima ratione ductus censet, Angelis esse communia cum hominibus illa oracula. *Qui non credit, iam iudicatus est; quia non credit in nomine unigeniti filij Dei. Qui non crediderit, condemnabitur. Qui incredulus est filio, non videbit vitam. Sine fide impossibile est placere Deo. Gratia estis saluari per fidem, & hoc non ex vobis, domum Dei est, ut ne quis gloriatur.* Eadem verò ratio est de his etiam, *Iustus ex fide viuit. Omnis qui inuocauerit nomen Domini, saluus erit. Sed quomodo inuocabunt in quem non crediderunt? Dum sumus in corpore, peregrinamur à Domino. Per fidem enim ambulamus, & non per speciem.* Necessaria itaque fuit Angelis non minus, quam hominibus, ut dirigerentur, possentque proficere in vitam aeternam, nec aliunde potuit inchoari eleuatio in ordinem supernaturalem. Accedit, neque spem concipi posse sine fide, cum hac sit *sperandarum substantia rerum*, ex 1. ad Hebr. neque sine ipsa fieri posse opus aliquod salutare, cum nemo desperans de fine operetur, ut dicit Philosophus; eademque est ratio de non sperante. Necesse igitur est fateri, iuxta ea, quae praemissa sunt, data fuisse Angelis in primo instanti auxilia sufficientia ad credendum, & sperandum. Quia verò fides, & spes ex sua natura ordinantur ad actum charitatis, consequens est, ut pro eo etiam eliciendo data sit initio sufficientia ex gratia. Quia vero necesse fuit necessitate saltem morali, sed nunquam fallente, uti apparebit quaest. 26. initio, ut Angeli pro primo instanti vterentur bene auxiliis gratiae sibi collatis; oportet praeterea credere

omnes Angelos, etiam eos, qui postea reprobatii sunt, eliciuisse actus fidei, spei, & charitatis.

Art. 7. Vnde ulterius subsequitur, eosdem omnes consecutos fuisse pro primo instanti habitus trium virtutum theologicarum. Quia hi habitus consequuntur infallibiliter ad eos actus tanquam ad dispositiones inseparabiliter connexas cum illis, ut dictum est quaest. 8. de virt. Theol. Demum quia habitus charitatis est realiter indistinctus à gratia sanctificante, ut dictum est quaest. 4. de iustif. atque ex sententia omnium est inseparabilis ab ipsa; gratia quoque sanctificans dicenda est omnibus Angelis communis pro primo instanti, tam bonis, quam postea malis. Haec omnia videntur comprehendi in paucis illis verbis Ezech. 28. *Tu Cherub, plenus sapientia à principio.* Nempe plenitudo sapientiae à principio complectitur cumulum omnium donorum supernaturalium conducentium ad vitam aeternam ab eodem principio. Neque verò in principio dari potuit ratio discriminis, ob quam alicui daretur, aliis verò non daretur eadem plenitudo, proportionem seruata respectu vniuscuiusque. Immo fuisset quodammodo violentum, & inaturale, ut eleuato aliquo vel aliquibus Angelis, non eleuarentur pariter ceteri omnes. Quia omnes ex sua natura sunt ordinati ad mutuam beneuolam, & amicabilem communicationem, ut dictum est superius. Beneuola autem, & amabilis communicatio mutua exigit parem proportionaliter dispositionem intellectus, & voluntatis in omnibus ad eiusmodi communionem indiscriminatam vocatis. Omnibus itaque Angelis concessa sunt in primo instanti omnia dona supernaturalia viatorum propria, atque adeo omnes absolute creati sunt in gratia. Nec obstat dictum Ioannis Papae Can. *visis litteris 16. q. 16. nequissime demonem habere charitatem in Caelo.* Dicendum namque est Pontificem loqui de impotentia consequenti habendi illam perseveranter, quae est communis, & legitima interpretatio, iuxta quam is textus confirmat potius, quae dicta sunt. Accipi etiam potest Pontifex, vel de impotentia recuperandi charitatem per poenitentiam, ut accidit in hominibus, quod vult Martinon cum Vasquez, vel de charitate perfecta, & consummata per visionem, ut innuit Suarez.

Ad 1. In eadem illa quaestione dictum est, duplicem esse dilectionem Dei super omnia, aliam super omnia secundum quid, quae fertur ad Deum, ut auctorem naturalem, aliam super omnia simpliciter, quae fertur ad eundem ut auctorem supernaturalem. Prior dilectio poterat ab Angelis haberi sine gratia, posterior non poterat. Erat verò necessaria posterior dilectio Dei pro fine ultimo praefixo Angelis de facto, ut dictum est.

Ad 2. Dupliciter potest esse difficile aliquod opus. Primo difficultate retardante voluntatem, quominus illud eligat, velique efficaciter, cum alioquin sit possibile. Secundo difficultate fundata in excellentia operis superantis totaliter vires actiuas voluntatis. Transeat Angelis non obstitisse primum genus difficultatis, de quo dicitur in quaestione proximè sequenti. Secundum nihilominus genus difficultatis inerat Angelis secundum se praecise consideratis, pro quolibet opere salutari. Quia opera salutaria omnia sunt intrinsece supernaturalia, uti praemonitum est superius ex alibi dictis. Nullius verò naturae create vires sufficiunt absque auxilio gratiae ad opus vllum supernaturale. Hac igitur ratione necessarium fuit Angelis auxilium gratiae ad omne opus salutare. Quod ad confirmationem atinet ex Augustino. In primis iam patuit, eum agnouisse necessitatem gratiae in Angelis, tametsi expertibus concupiscentiae, qualis nobis inest post peccatum. Deinde idem Augustinus agit saepe de necessitate gratiae, non qualiscunque,

sed sanantis, eiusque proinde necessitatem probat re-
 de ex concupiscentia regnante in carne peccati.
 Eiusmodi est quod dicit lib. de spiritu, & litt. cap. 4.
*Illustrationem ad bene agendum non sufficere ubi sanctus
 non adiuvat spiritus inspirans pro concupiscentia mala
 concupiscentiam bonam, hoc est charitatem diffundens in
 cordibus nostris.* Caterum hoc non tollit, quod idem
 Sanctus doctor sapissimè probet necessitatem gratiæ,
 independentem etiam à peculiari difficultate bene
 operandi inducta per peccatum, & spectata sola na-
 tura operum salutarium, & finis ultimi Angelici, &
 humani, qui est visio Dei, quatenus superantium
 vires, & sufficientiam omnis naturæ creatæ spectatæ
 secundum se; ut liquet ex eius verbis superius indi-
 catis, aliisque pluribus eius locis expensis opportunè
 in qq. de Gratia, præsertim quæst. 8. Itaque legenti
 Augustinum obsecrandus est ubique diligenter sco-
 pus eius immediatus, ut vitentur æquiuocationes, &
 noxiæ doctrinæ, quæ prætextu auctoritatis Augustini
 multorum animis facile irrepunt, prout in illo loco
 qui pro re etiam præsentis est valde utilis, notatum
 est diligenter.

Ad 3. Non valet in primis consequentia à nega-
 tione gratiæ habitualis, pro cuius infusione requi-
 runtur plura, ad negationem gratiæ actualis, quæ ex
 suo conceptu solam præsupponit naturam eius, cui
 infunditur. Gratia verò habitualis est prima radix
 cæterorum donorum positiuè, non verò negatiuè, ita
 ut habenti gratiam habitualement negari cætera non
 possint, possint verò aliqua concedi eandem non
 habenti, ut disponatur ad habendum. Negatur dein-
 de Angelos non potuisse disponi pro primo instanti,
 prout oportet, ad susceptionem gratiæ sanctificantis.
 Quia quod dicitur operationem primi instantis tri-
 bui generanti, verificatur tantum de operatione ne-
 cessaria, & propria agentis necessarij. Quia agens li-
 berum, si pro primo instanti habeat omnia requisita
 sibi connaturalia, potest agere libere non minus pro
 primo, quam pro reliquis instantibus, atque adeo
 elicere actionem quæ sibi specialiter attribuitur. An-
 geli autem potuerunt habere pro primo instanti non
 minus quam pro quolibet alio, omnia requisita ad
 operandum libere, quia non proficiunt temporis de-
 cursu, nec in infantili statura sunt creati, ut dicebat
 supra Basilius, sicut nos, nec discursu, sed subita obie-
 ctorum inspectione consequuntur noticiam perfec-
 tam, qualis ad eligendum requiritur. Iam antecessio
 dispositionis respectu formæ, ad quam disponit, non
 est ex suo conceptu antecessio realis durationis, sed
 sufficit prioritas naturæ, seu causalitatis. Potuerunt
 igitur Angeli disponi pro primo instanti creationis
 ad susceptionem gratiæ, atque ita de facto se dispo-
 nuere, eamque suscipere.

Art. 1. Ad 4. Non est similis quoad omnia com-
 paratio gratiæ cum natura comparationi gloriæ cum
 eadem gratia, sed differunt quoad plura. Differunt
 verò quoad punctum intentum in obiectione, qua-
 tenus gloria est impossibilis cum auxiliis, & acti-
 bus disponentibus ad infusionem gratiæ, ut patebit
 ex dicendis quæst. 28. sub initio. Gratia verò non est
 impossibilis cum natura susipientis, neque cum
 iis, quæ ad eandem naturam necessariò consequun-
 tur, quin immo ex sua natura postulat compositionem
 sui cum iisdem. Potuit igitur dari Angelis gratia pro
 primo suæ existentie instanti; tametsi gloria con-
 ferri non possit pro eo instanti, pro quo primum
 existit gratia dependenter à dispositionibus requisitis
 à ipsa iuxta a providentiam ordinariam Dei.

Art. 2. Ad priorem confirmationem. Ab imperfe-
 ctis proceditur ad perfectiora, vel ordine realis dura-
 tionis, vel solum ordine naturæ, & causalitatis, iuxta
 exigentiam cuiusque generis rerum; atque posterior

solum ordo requiritur inter naturam, & gratiam,
 quatenus natura est subiectum, & potentia passiva
 respectu gratiæ. Ad posteriorem confirmationem.
 Augustinus in eodem illo libro, & aliis eiusdem ope-
 ris, loquitur similiter de corporibus prius informi-
 bus, & deinde formatis, & tamen utrumque docet
 accidisse pro vno, eodemque instanti reali durationis
 cum sola prioritate naturæ inter informitatem, &
 formationem. Eodem igitur modo accipiendus est
 circa ordinem informitatis, & formationis Anglo-
 rum. Dicit deinde potest, naturam Angelicam infor-
 miter creatam esse, quatenus creata est absque forma
 gloriæ, quæ superaddita postea fuit in alio instanti.

QVÆSTIO XXIII.

Vtrum Angeli meruerint suam beatitudinem?

IDENTVR non meruisse 1. Quia
 difficultas, & arduitas est de conce-
 ptu operis meritorij, ut pluribus
 comprobatur est efficaciter quæst.
 31. de act. hum. Sed Angelus nul-
 lam potest pati difficultatem in vilo
 opere bono, quia non est compactus ex partibus sibi
 inuicem aduersantibus, sicut nos. Qui autem non
 est compositus ex partibus sibi inuicem ita aduersan-
 tibus, nullam potest pati repugnantiam, & difficul-
 tatem in opere congruenti naturæ suæ, sicut congruit
 omne opus honestum naturæ intellectuæ. Ergo An-
 gelus nihil mereri potuit.

2. Qui non meretur gratiam, non meretur glo-
 riam. Quia gloria necessariò consequitur ad gratiam,
 & qui non meretur antecedens, non potest mereri
 consequens, quod inde necessario consequitur. An-
 geli autem non meruerunt gratiam: Quia illam om-
 nes acceperunt in primo instanti, ut dictum est in
 quæstione præcedenti. Acceperunt vero dependenter
 à propria dispositione, ut inibi suppositum est ex
 alibi dictis. Actus autem disponentes ad infusionem
 gratiæ non possunt esse meritorij eiusdem gratiæ:
 Quia non possunt procedere ex eadem gratia, atque
 actus non procedentes ex gratia non sunt meritorij
 simpliciter, & de condigno, ut dictum est quæst. 32.
 de act. hum. art. 11. Fieri autem non potuit, ut præter
 actus disponentes ad gratiam simul elicerent Angeli
 pro eodem primo instanti alios actus procedentes ex
 ipsa gratia. Quia actibus disponentibus ad gratiam,
 ut pote perfectissimis ex genere suo, summeque ar-
 duis impenderunt totam suam actiuitatem. Nullis igitur
 actibus potuerunt mereri gratiam.

3. Si Angeli non fuissent eleuati in finem super-
 naturalem, consequenti fuissent omnem felicitatem
 sibi naturaliter possibilem independentem à meritis.
 Quæ est communis D. Thomæ aliorumque sententia,
 Ordo autem gratiæ imitatur ordinem naturæ, &
 vnamquamque substantiam ita Deus supernaturali-
 ter mouet, ac promouet, prout apta est moueri, ac
 promoueri ex natura sua. Et præterea providentia
 Dei supernaturalis est magis proportionaliter bene-
 fica, quam naturalis. Ergo beatitudinem supernatur-
 alem consequuti sunt independentem à meritis, qui-
 cunque Angeli eam consequuti sunt de facto.

4. Non apparet quibus actibus Angeli mereri
 potuerint beatitudinem suam. Immo apparet nullis
 actibus mereri eam potuisse, in primis enim non po-
 tuerunt mereri per fidem. Quia Angeli habuerunt
 euidentiam in attestante respectu omnium mysterio-
 rum